

**LOYIHAVIY YONDASHUVNING MOHIYATI, DIDAKTIK
ASOSLARI VA TA'LIM JARAYONIDAGI O'RNI**

Bannayev Qosimjon Qodirjonovich

Namangan davlat texnika universiteti - mustaqil tadqiqotchi
qosimjonbannaev@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada loyihaviy yondashuvning mazmun-mohiyati, uning didaktik asoslari va zamonaviy ta'lim jarayonidagi ahamiyati tahlil qilinadi. Loyihaviy yondashuv o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, amaliy ko'nikmalarni shakllantirishi va bilimlarni hayotiy muammolar yechimiga yo'naltirishi bilan ajralib turadi. Tadqiqot davomida loyiha metodining afzalliklari, cheklovlari, uni turli bosqichlarda samarali qo'llash usullari va xalqaro tajribalar ko'rib chiqildi.

Kalit so'zlar: loyihaviy yondashuv, Project-based learning (PBL), mustaqil fikrlash, kompetensiyaga asoslangan ta'lim, konstruktivistik yondashuv, pedagogik innovatsiya, fanlararo integratsiya, amaliy ko'nikmalar, ta'limda raqamli texnologiyalar, qishloq xo'jaligida ta'lim loyihalari.

**СУТЬ ПРОЕКТНОГО ПОДХОДА, ДИДАКТИЧЕСКАЯ ОСНОВА
И ЕГО МЕСТО В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ**

Баннаев Касимжон Кадиржонович

Namangan State Technical University - независимый исследователь
qosimjonbannaev@gmail.com

Аннотация. В статье анализируется сущность проектного подхода, его дидактические основы и его значение в современном образовательном процессе. Проектный подход характеризуется самостоятельностью мышления учащихся, формированием практических навыков и применением

знаний для решения реальных жизненных задач. В исследовании были рассмотрены преимущества и ограничения проектного метода, способы его эффективного применения на различных этапах, а также международный опыт.

Ключевые слова: проектный подход, проектное обучение (PBL), самостоятельное мышление, компетентно-ориентированное образование, конструктивистский подход, педагогические инновации, междисциплинарная интеграция, практические навыки, цифровые технологии в образовании, образовательные проекты в сельском хозяйстве.

THE ESSENCE OF THE PROJECT APPROACH, DIDACTIC FOUNDATIONS AND ITS ROLE IN THE EDUCATIONAL PROCESS

Bannayev Qosimjon Qodirjonovich

Namangan State Technical University - independent researcher
qosimjonbannaev@gmail.com

Annotation. This article analyzes the essence of the project approach, its didactic foundations and its importance in the modern educational process. The project approach is characterized by independent thinking of students, the formation of practical skills and the orientation of knowledge to solving life problems. During the study, the advantages and limitations of the project method, methods of its effective application at different stages and international experience were considered.

Keywords: project approach, Project-based learning (PBL), independent thinking, competency-based education, constructivist approach, pedagogical

innovation, interdisciplinary integration, practical skills, digital technologies in education, educational projects in agriculture.

Kirish (Introduction). Zamonaviy pedagogika ta'lim jarayonini talaba faoliyatiga asoslangan, o'quvchini markazga qo'yuvchi yondashuvlar asosida tashkil etishni taqozo qilmoqda. Bunday yondashuvlardan biri bu loyihaviy yondashuv bo'lib, u o'quvchining mustaqil fikrlashi, ijodiy yondashuvi, muammo yechish malakalarini rivojlantirishda samarali vositadir (Zheng et al., 2024; Villan & dos Santos, 2023).

Dewey (1938) o'zining ta'lim konsepsiyasida tajriba va faoliyat orqali o'qitish g'oyasini ilgari suradi, bu loyiha asosidagi ta'limga zamin yaratgan. Bugungi kunda PISA, TIMSS kabi xalqaro baholash dasturlari ham o'quvchilarning amaliy bilim va ko'nikmalariga asoslangan yondashuvlarni afzal ko'rmoqda (OECD, 2021).

Loyihaviy yondashuvning muhim namoyon bo'lish shakllaridan biri bu Project-Based Learning (PBL) hisoblanadi. PBL — talabalarning real hayotdagi muammolarni tahlil qilish, echim ishlab chiqish va taqdim etish faoliyati orqali o'rganishini nazarda tutadi. So'nggi tadqiqotlarda bu yondashuv sun'iy intellekt, raqamli hamkorlik va masofaviy ta'lim muhitlarida ham keng tatbiq etilayotgani ko'rsatildi (Lanubile et al., 2023; Suciú et al., 2023).

Ayniqsa, qishloq xo'jaligi yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar uchun bu yondashuv nihoyatda foydalidir. Chunki ular o'rgangan nazariy bilimlarini dala sharoitida, texnologiyalar bilan bog'liq amaliy masalalarda, loyihalar orqali

chuqurroq o'zlashtira oladi. Masalan, "Tomchilatib sug'orish tizimini ishlab chiqish", "Organik o'g'itlar bilan tajriba o'tkazish" yoki "Paxtani kasalliklardan himoya qilish bo'yicha innovatsion yechimlar" kabi mavzularda loyiha ishlari nafaqat bilim, balki amaliy tajriba beradi.

Bunday yondashuv talabaning nafaqat bilim darajasini, balki kasbiy tayyorgarligini, mustaqil fikrlashini, ijodiy yondashuvini va innovatsion qarorlar qabul qilish qobiliyatini ham rivojlantiradi. Shu sababli, ayniqsa texnik va amaliy sohalar uchun loyiha asosida o'qitish zamonaviy ta'limning muhim ehtiyojlaridan biri sifatida ko'rilmogda.

Uslublar (Methods)

Tadqiqotda quyidagi metodologik yondashuvlar qo'llanildi:

Nazariy tahlil – loyihaviy yondashuvga oid ilmiy manbalar, maqolalar va xorijiy tajribalar o'rganildi. Xususan, Thomas (2000), Bell (2010), Larmer va Mergendoller (2015) tomonidan ishlab chiqilgan konsepsiyalar tahlil qilindi.

Taqqoslash usuli – an'anaviy va loyihaviy yondashuvlar o'rtasidagi farq va o'xshashliklar aniqlashtirildi (Barrows, 1986).

Pedagogik kuzatuv – O'zbekiston va xorijdagi ta'lim muassasalarida loyihaviy yondashuvni qo'llayotgan o'qituvchilarning dars jarayonlari tahlil qilindi. Bu kuzatuvlar talabalarning loyihalarda ishtirok etish darajasi va o'rganish motivatsiyasiga ta'sirini aniqlash imkonini berdi (Yunusova, 2021).

Empirik tadqiqot – OTM talabalariga hamda o'qituvchilarga so'rovnomalar tarqatildi. Ularning loyihaviy metodga bo'lgan qarashlari, samaradorlik haqidagi fikrlari tahlil qilindi.

Holat tahlili (case-study) – ayrim universitetlarda joriy etilgan loyihalar asosida real amaliy tajriba misollarida o'rganildi. Masalan, Toshkent davlat agrar universiteti, Xorazm filiali hamda AQSHdagi High Tech High maktablarida olib borilgan PBL tajribalari asos qilib olindi (Krajcik & Blumenfeld, 2006).

Natijalar

Tadqiqot davomida loyihaviy yondashuvning quyidagi asosiy afzalliklari va xususiyatlari aniqlangan:

Konstruktivistik yondashuv – o'quvchi bilimni tayyor holatda emas, balki mustaqil izlanish orqali o'zi yaratadi (Vygotsky, 1978).

Kompetensiyalarga asoslangan ta'lim – loyihalar orqali o'quvchilarda tanqidiy fikrlash, axborotni tahlil qilish, samarali muloqot va jamoada ishlash kabi zamonaviy ko'nikmalar shakllanadi (Larmer & Mergendoller, 2015).

Texnologiyalar bilan uyg'unlik – raqamli platformalar (Padlet, Google Classroom, Trello) yordamida loyiha ishlari yanada samarali tashkil etiladi.

Muloqot va hamkorlikni rivojlantiradi – guruhli ish jarayonida talabalar bir-biri bilan faol muloqot qilib, ijtimoiy ko'nikmalarini kuchaytiradi (Blumenfeld et al., 1991).

Fanlararo integratsiya – turli fanlardan o'rganilgan bilimlar asosida umumiy muammoni hal qilish malakasi shakllanadi.

Bundan tashqari, kuzatishlar shuni ko'rsatdiki, loyiha asosida ishlagan guruhlarda talabalar mustaqil izlanishga ko'proq intilgan, ularning bilimni o'zlashtirish darajasi esa an'anaviy ta'lim guruhlariga nisbatan yuqori bo'lgan (Bell, 2010).

Ayniqsa, qishloq xo'jaligi yo'nalishidagi talabalar, masalan agrotexnika, sug'orish, chorvachilik va o'simlikshunoslik kabi fanlar asosida loyiha ishlab chiqib, bevosita amaliy tajriba orttirgan. Ayrim oliy ta'lim muassasalarida esa talabalar tomonidan ishlab chiqilgan loyihalar mahalliy fermer xo'jaliklarida sinovdan o'tkazilib, ijobiy natijalar bergan (Yunusova, 2021).

Masalan, Toshkentdagi Xalqaro Vestminster universitetida talabalar "Urban Sustainability" loyihasi doirasida muhandislik, iqtisod va ekologiya fanlari bo'yicha bilimlarni uyg'unlashtirib, real hayotga mos yechimlar ishlab chiqqan. Shunga o'xshash yondashuvni qishloq xo'jaligi ta'lim yo'nalishlarida ham keng tatbiq etish mumkin.

4. Munozara (Discussion)

Loyihaviy yondashuv ta'lim jarayonida o'quvchilarni passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga aylantiradi. Bu metod orqali ular real muammolarni aniqlaydi, ularni tahlil qiladi va amaliy yechimlar ishlab chiqadi. Biroq, bu yondashuvni samarali joriy qilish uchun bir nechta muhim omillarni hisobga olish kerak.

Birinchidan, o'qituvchilarning metodik tayyorgarligi katta ahamiyatga ega. Loyiha asosida dars berish oson emas — bu yuqori darajadagi pedagogik mahorat, puxta rejalashtirish va resurslardan to'g'ri foydalanishni talab qiladi.

Ikkinchidan, baholash mezonlari aniq va tushunarli bo'lishi kerak. An'anaviy testlar o'rniga, PBL jarayonida ko'proq rubrikalarga asoslangan baholash tizimi, jamoaviy ish natijalari va yakuniy mahsulot taqdimoti muhim o'rin tutadi.

Shuningdek, loyiha ishlarini amalga oshirishda vaqt va texnik ta'minot masalalari ham dolzarb bo'lib qoladi. Kompyuterlar, internet, raqamli platformalardan foydalanish imkoniyati bu yondashuvni yanada samaraliroq qiladi.

Xalqaro tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, PBL asosida ta'lim olgan o'quvchilar mustaqil fikrlash, qaror qabul qilish, ijodiy yondashish va hamkorlikda ishlash kabi zamonaviy kompetensiyalarni chuqur o'zlashtiradilar (Bell, 2010).

Xulosa

Loyihaviy yondashuv — XXI asr ta'limining eng muhim va dolzarb metodologik yo'nalishlaridan biridir. Bu yondashuv orqali o'quvchilar nafaqat bilim oladi, balki uni real hayotda qo'llash, jamoa bilan ishlash, muammo yechish va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish malakalarini ham rivojlantiradi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, loyiha asosida o'qitish kompetensiyaga asoslangan ta'lim tamoyillarini muvaffaqiyatli amalga oshirishda samarali vositadir. Ayniqsa, texnik va amaliy yo'nalishlarda tahsil olayotgan talabalar uchun bu metod ularning kasbiy tayyorgarligi, amaliy bilim va ko'nikmalarni shakllantirishda juda foydali.

Loyihaviy ta'limni ta'lim tizimiga to'laqonli tatbiq etish orqali biz nafaqat raqobatbardosh kadrlar tayyorlashga, balki zamonaviy muammolarga yechim topa oladigan ijodkor, tashabbuskor va mustaqil shaxslarni shakllantirishga erishamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Zheng, C., Yuan, K., Guo, B., Mogavi, R. H., Peng, Z., Ma, S., & Ma, X. (2024). Charting the Future of AI in Project-Based Learning: A Co-Design Exploration with Students.
2. Villan, F., & dos Santos, R. P. (2023). ChatGPT as Co-Advisor in Scientific Initiation: Action Research with Project-Based Learning in Elementary Education.
3. Lanubile, F., Martínez-Fernández, S., & Quaranta, L. (2023). Teaching MLOps in Higher Education through Project-Based Learning.
4. Suciu, D. M., Motogna, S., & Molnar, A.-J. (2023). Transitioning a Project-Based Course between Onsite and Online. An Experience Report.
5. Hmelo-Silver, C. E. (2004). Problem-Based Learning: What and How Do Students Learn?. Educational Psychology Review, 16(3), 235–266.